

НАЦИОНАЛЕН СТУДЕНТСКИ КОНКУРС ЗА НАЙ-ДОБРА РАЗРАБОТКА НА
ТУРИСТИЧЕСКА ТЕМАТИКА на МТИ „Културен туризъм 2023” – Велико Търново.

Тема:

АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И ВЪЗМОЖНОСТ ЗА РАЗВИТИЕ НА ФЕСТИВАЛНИЯ
ТУРИЗЪМ В ОБЛАСТ СМОЛЯН (ПО ПРИМЕРА НА ФЕСТИВАЛА В С. ГЕЛА)

Тракийски университет, Стопански факултет

Бакалавър

Изготвил: Станимира Гошева Лефтерова

Специалност: Регионална икономика

Ф.Н 499, IV - ти курс

Стара Загора 2023г.

АБСТРАКТ

Настоящата статия е разработена за участие в Национален конкурс READ & TRAVEL („ЧЕТИ И ПЪТУВАЙ“) и цели да се проследи и изследва развитието на фестивалния туризъм като вид алтернативен туризъм на територията на област Смолян и село Гела.

В световен мащаб се наблюдава тенденция към придобиване на все по-голяма популярност на фестивалния туризъм. Фестивалният туризъм е част от алтернативния туризъм и е уникален по своята същност и проявление, тъй като е неизчерпаем по съдържание. България има голям потенциал и опит в организирането на фестивален туризъм. Той е средство за повишаване на инвестиционната привлекателност и привличане на туристи в региона, като инструмент за оформяне на имиджа на област Смолян и неговите рекреационни региони, а също и като възможност за смекчаване на проблема със сезонността в развитието на регионалния туристически пазар. В тази разработка са представени основни теоретични моменти за фестивален туризъм. Специално внимание е обърнато и на туристопотока в област Смолян и село Гела през 2022 г. Приложени са следните изследователски методи: статистически, исторически, сравнително описателен, регионален анализ. Освен това са използвани научните методи анализ, синтез, индукция и дедукция на основата, на които се правят изводи и препоръки.

Ключови думи: Фестивален туризъм, фестивали, Родопи, област Смолян, с. Гела

ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР

Събитийният туризъм е сравнително младо и изключително интересно направление. Основната цел на пътуването е посветена на всяко събитие. Уникалните турове, които съчетават традиционния отдых и участието в най-зрелищните събития на планетата, постепенно набират все по-голяма популярност. Събитийният туризъм е трайна ваканционна атмосфера, индивидуални условия за отдых и незабравими впечатления.

Основната характеристика на събитийния туризъм са много ярки уникални моменти. Това е перспективен, динамично развиващ се вид туризъм. Посещението на интересни и винаги запомнящи се събития в културния, спортния или деловия живот в регионален или глобален мащаб е в основата на събитийния туризъм

В настоящата статия са направени изводи в каква степен алтернативният и фестивален туризъм са предпочитани от туристите за техния отдих. Благодарение на тези видове туризъм посетителите и техните семейства могат да се радват на пълноценна почивка и отдих. Представени са насоки за развитие и популяризиране на фестивала.

Същност и характерни особености на алтернативния туризъм

В съвременния свят популярността на фестивалите нараства всяка година, привличайки все повече туристи, много от тях вече са се превърнали във визитната картичка на регионите. Фестивалът се разбира като периодично повтарящо се или ежегодно събитие, което се организира от определена група хора с цел да се привлече вниманието към празниците или традициите на различни народи. Основната задача на фестивалния туризъм е възможността да „даде“ на посетителите празнична атмосфера, незабравими чувства и ярки спомени.

Анализирайки произхода на термина фестивал, Кутин посочва следното: “фестивалът (на френски festival, от латински festivus - „празничен“) е масово тържество, показване (преглед) на постиженията на музикалното, театралното, естрадното, цирковото или кино изкуство”¹.

Уставът на Европейската асоциация на фестивалите допълва характеристиката на фестивалите с още няколко важни особености:

- “всеки фестивал е с специфично име и представителство;
- фестивалите гарантират свободното движение – на програми, артисти, посетители, медии;
- всеки фестивал трябва да има солидна, проверима финансова база”;²

Значение на фестивалния туризъм

Фестивалите имат важно предимство за намаляване ефекта на сезонността, като така се постигат ползи за природните забележителности в извънпиковия сезон. Ако разгарът на сезона е през зимата, летните фестивали могат да бъдат допълнителен източник на приходи. Според Павлов, “Фестивалният туризъм дава възможност за изучаване на различни културни характеристики, различни традиции и начин на живот на различни територии и

¹ Кутин, Л. Фестивалът като феномен на художествената култура. София, 2002.

² Официален сайт на Европейската асоциация на фестивалите, <https://www.efa-aef.eu/en/home/>

етнически общности, разширяване на кръгозора и развитие на толерантно отношение към културното многообразие”³.

Според Кутин, фестивалите имат важно значение за развитието на българската национална култура по следните причини:

- ☞ **„съдействат** за популяризирането на изкуствата, културните и творчески индустрии на страната;
- ☞ **стимулират** създаването и разпространението на нови направления и тенденции в изкуствата;
- ☞ **динамизират** процесите в изкуствата и културата като своеобразна алтернатива на консерватизма.
- ☞ **създават** условия за по-голяма мобилност;
- ☞ **активно съдействат** за утвърждаване на ценностите на хуманизма и межкултурния диалог”⁴.

Целева аудитория

Целева аудитория – портретът на целевата аудитория трябва да съвпада с портрета на потенциалните посетители на фестивала в избрания град или регион. активни, напреднали, тези, които се занимават със спорт, обичат да танцуват, обичат да прекарват времето си в големи компании.

Хора, които са готови да се забавляват почти 14 часа в движение. Повечето посетители на музикалните фестивали са млади хора на възраст от 15 до 40 години, активни, любознателни и креативни. За да определите по-точно профила и нуждите на тази аудитория, можете да присъствате на събитие с подобен формат или да проведете анкета в целевата медия (обикновено онлайн медия). Има и много фестивали, които представляват интерес за по-възрастна целева аудитория 40-75 г, защото темата на събитието може да бъде разнообразна.

³ Павлов, П., Възможности за финансиране на алтернативен туризъм в селските райони, Свищов, 2019

⁴ Любомир Кутин, Публикации, посветени на културни политики, социология, естетика и регионална култура, реклама и връзки с обществеността. <https://lykutin.blogspot.com/2012/02/blog-post.html?q=%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD+%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D1%8A%D0%BC>

В Регистъра⁵ на туристическите фестивали в България, през 2021 г., са вписани над 1 890 такива. Най-голям дял от тях се провежда в туристически район Дунав - 22%, следван от район Тракия - 16% и район Стара планина - 15%./

Международният фестивал на маскарадните игри „Сурва“⁶ в Перник е най-големият в България и на Балканите. Той популяризира достигнали до днес варианти на традиционна ергенска обредност, част от българската фолклорна традиция. С конкурсния си характер фестивалът е среща и надпревара на живите му носители, най-популярни с наименованията „сурвакари“ и „кукери“.

С не по-малка известност са и провежданите кукерски фестивали в почти всички краища на България – на места покрай Коледните празници или провеждани покрай периода между Месни и Сирни Заговезни. Кукерите танцуват по улиците, за да изплашат лошите сили и да пропъдят студа, Като извършват за плодородие и здраве различни обредни действия като оране, сеитба и други.

„Аполония“⁷ е ежегоден фестивал, който се провежда в края на лятото в Созопол. Запознава местните жители и туристите с творчеството на български художници, артисти и фолклорни групи. В Созопол редовно се провеждат и други културни събития, чиято програма можете да намерите в интернет или на централния площад на стария град или в справочника на общината. „Euro Folk“⁸ е верига от фолклорни фестивали, които се провеждат по целия свят, включително и в България в градове като София, Варна, Бургас и др.

„Варненско лято“⁹ е ежегоден фестивал, който се провежда през юни-юли. Той радва гостите с различни творчески жанрове: от театрална програма до концерти с камерна, джазова, симфонична и хорова музика.

Фестивалът „Казанлъшка роза“¹⁰ се организира в град Казанлък през месец юли. По това време се събират розови цветове. Събитието има няколко жанра: от фолклорни

⁵ <http://rta.tourism.government.bg/TFRegister.aspx>

⁶ <http://surva.org/>

⁷ <https://apollonia.bg/>

⁸ <https://eurofolk.com/bg/festivals/eurofolk2022/primorsko>

⁹ <https://varnasummerfest.org/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0>

¹⁰ <https://www.kazanlak.com/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%82%D0%B0>

представления и театрални програми до конкурса за красота „Царица Роза“. По време на празника се развива активна търговия с розово масло и цветя.

Основните ресурси за развитието и провеждане на фестивалния туризъм са:

- Природните рекреационни ресурси
- Културно-историческите ресурси
- Материалнотехническата база
- Инфраструктурата

Географска характеристика на област Смолян и село Гела

Община Смолян е разположена на площ от приблизително 854 км.2 в Южен-Централен район на България, в централната част на Родопите и административно принадлежи към област Смолян. На Юг община Смолян достига до държавната граница с република Гърция, но в рамките на нейната територия няма граничен контролно-пропускателен пункт. „Община Смолян се състои от 86 населени места – 1 град и 85 села и няколко махали. Преобладава градското население – около 71 %. Селското население е с висока степен на дислоцираност – 12 919 души живеят в 85 села, разпределени в 43 кметства“ .

Село Гела е разположено на 1400-1500 метра надморска височина, в подножието на вр. Карлък и втория по височина връх в Родопите – Орфей (2188 м). Намира се на 5 км от с. Широка лъка, 15 километра от Пампорово и на 38 км от общинския център гр. Смолян.

Природни и антропогенни туристически ресурси на област Смолян

Територията на област Смолян се характеризира с планински релеф, но в отделните общини той е с различни проявления. Преобладава планински релеф, със средна надморска височина от около 1 230 м, което дава отражение върху цялостното и социално-икономическо, селищно и инфраструктурно развитие.

Територията на община Смолян попада изцяло в класа на планинските ландшафти, който се характеризира с наличието на ясно изразена височинна поясност на природните елементи.¹¹.

Около Село Гела където са открити развалини от късно римско и рано византийско селище с базилика, надгробна могила в местност „Белия камък”, градища и крепостна стена

¹¹ Бръмбаров, И. Родопи рекреационна територия – С., изд. Галик, 2001

с бойна наблюдателница и ранновизантийска базилика. Село Гела е едно от най - древните селища на Родопите, основано от траките.

История и развитие на фестивалния туризъм в област Смолян и село Гела

Област Смолян има многогодишна традиция в провеждането на различни фестивали. Смолян е център на значими културни прояви – Националният фолклорен събор “Рожен”, Международните младежки фолклорни “Орфееви празници”, Майски културни тържества, фестивал и традиционен празник на кукерските и маскарadni игри “Песпонеделник” в с. Широка лъка, Международен етно-джаз фестивал July Jazz, Гайдарско надсирване в село Гела и др.

Древната история на с. Гела

Древната история на селото е скрита дори в неговото име, което идва от митичното тракийско племе на бесите – известно като Свещениците. Това малко селце, разположено в една от най-красивите части на Родопите, в Перелишкия дял на планината, е място, което не бива да пропускате.

Туристическа инфраструктура в област Смолян

Настанителна база

Настанителната база на Област Смолян и село Гела включва както луксозни СПА хотели, така и по-малки хотели, къщи за гости, самостоятелни стаи, семейни хотели, бунгала и хижи. Общият капацитет на легловата база е 3200 места, от които 1378 в к.к.Пампорово, а в град Смолян и останалите населени места - 1362, в туристически хижи - 304. Функционират множество заведения за хранене с категория една звезда и нагоре. Характерни особености на настанителната база в област Смолян са малкият капацитет и почти целогодишното функциониране на обектите. Стойностите по тези показатели съществено се различават не само от средните за страната, но и от тези за вътрешността. Това се дължи на динамичното развитие през последните десетина години на къщи за гости, семейни хотели и самостоятелни стаи в голям брой селища – Стойките, Широка лъка, Солища, Гела, Момчиловци, Соколовци, Славейно, Смилян, Могилица, Арда, Г. Арда и др.

Табл.1 Динамика на местата за настаняване и броя легла в община Смолян през периода 2018-2020г.

година	Места за настаняване - брой	базисен индекс в %	верижен индекс в %	Легла - брой	базисен индекс в %	верижен индекс в %
2018	281			11736		
2019	295	104.98	104.98	12457	106.14	106.14
2020	285	101.42	96.61	12044	92.99	96.68

Резултатите показват, че през разглеждания период 2018-2020 г броя места за настаняване е намалял с 1,4 %.

От 2018 до 2020 г броят места за настаняване нараства с 4% през 2019 и намалява през 2020 с 3,39 % спрямо предходната година. Това се дължи на факта, че някои къщи за гости спират да функционират.

Област Смолян има изключителни условия за развитие на фестивален туризъм, което се обуславя от редица благоприятни предпоставки:

- Уникални природни дадености – разнообразен релеф, гори, красиви пейзажи, пещери, резервати, съхранено биологично разнообразие, езера
- Широки граници на възможностите за къмпинг, културен, еко и селски туризъм;
- Богато културно-историческо наследство, уникален фолклор и занаяти;

Перспективи и тенденции за развитие на фестивалния туризъм в гр. Смолян и с. Гела

Фестивалният туризъм помага за решаването на проблема със сезонността в област Смолян, привличайки туристи извън сезона, в момента само частично. Активирането на фестивали в слабия сезон трябва да допринесе за увеличаване на печалбите на предприемачите, по-ефективно и равномерно натоварване на инфраструктурните съоръжения. Освен това развитието на фестивалния туризъм повишава заетостта и допринася за разкриването на допълнителни работни места.

“Запознаването с автентичното изкуство, бита, фолклора, кухнята, провеждането на различни майсторски класове не само ще допринасят за духовното и интелектуално развитие на участниците във фестивалите, но също така ще допринасят за значително социално взаимодействие и развитието на междуличностните отношения”¹². Създаване на комфортна фестивална атмосфера чрез различни развлекателни програми, гастрономически

¹² Желева, Д. Културен туризъм, Пространство & форма, изд. Мартинес , София, 2005

събития, атрактивна инфраструктура, заедно с организационни и артистичните форми на фестивалите допринасят не само за икономическия растеж на състоянието на региона, но и подобряват имиджа му като туристическа дестинация.

АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ, НАБЛЮДЕНИЕ И АНАЛИЗ ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА ФЕСТИВАЛЕН ТУРИЗЪМ В ОБЛАСТ СМОЛЯН – СЕЛО ГЕЛА И СВЪРЗАНИТЕ С НЕГО АЛТЕРНАТИВНИ ФОРМИ НА ТУРИЗЪМ

Методически бележки

Целта на анкетното проучване е да изследва нагласите сред участниците и наблюдателите на фестивала в България, а именно: „Фестивала Гайдарско надсвирване в село Гела“. Оценката на изследваните посетители е важна за последващи анализи насочени към развитието на културния туризъм от една страна като такъв, предаващ знания за нематериалното културно наследство на народа ни и на фестивалния туризъм от друга страна, като място на което са силно разгърнати социалните контакти в контекста на българските традиции и обичаи.

Резултати и анализ

В настоящото изследване данните са получени от първични източници чрез анкетно проучване на „ Фестивала Гайдарско надсвирване в село Гела “, проведено на 05.08-07.08.2022г. Анкетата е направена на мястото на събитието – **Илинденските поляни в близост до Гела**. Получената информация е представителна, като формираната извадка е на база участници и гости на празника, избрани на случаен признак.

Изследван е демографски профил на участниците и техните поведенчески характеристики.

Период на провеждане на анкетата: 05.08-07.08.2022г.

Фиг. 1 Откъде научихте за този фестивал?

Отговорите на въпроса „Откъде научихте за този фестивал?“ показват, че 67% от анкетираните са разбрали за фестивала Гайдарско надсвирване в село Гела от интернет, 20% от респондентите научили за фестивала от приятели, около 6 % от туроператор и тв и радио реклама, и от други източници.

Фиг.2 Посещавали ли сте и преди фестивала в село Гела?

Резултатите показват, че 61% са посещавали и преди фестивала , едва 39% не са го посещавали.

Следователно организаторите на фестивала трябва да популяризират още повече фестивала в цяла България, а не само в региона на Южна и Югозападна България

Фиг. 3 Моля оценете атмосферата на фестивала?

Отговора на следващия въпрос „Моля оценете атмосферата на фестивала?“ показва, че 62% от анкетираните считат че атмосферата е отлична,. 22 % считат че тя е добра. Тук забелязваме, че едва 4% от респондентите я смятат за лоша.

Фиг.4 Ще посетите ли фестивала отново?

От графиката става ясно, че повечето от гостите 61% биха посетили отново фестивала, около 18% по-скоро ще го посетят, а 13% казват,

че няма да го посетят. Следователно организацията на фестивала би могла да се подобри за да се връщат повече от посетилите го.

Основните изводи, които могат да се изведат въз основа на цялостното проучване на възможностите и перспективите за развитие на фестивалния туризъм в облас Смолян и село Гела са:

- ☞ Запознават гостите с фолклора, традициите и бита, местната кухня в родопите
- ☞ Увеличават приходите от туризма и удължават туристическия сезон
- ☞ Намаляват безработицата

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Бъдещето на туризма в Област Смолян и село Гела трябва да се основава както на съществуващите традиции в утвърдените туристически центрове, така и на все още неразработения потенциал на нови дестинации.

Един от видовете туризъм, които в Смолянска област могат и трябва да продължат да се развиват, е фестивалният туризъм. Като основа на това развитие могат да бъдат културни мероприятия свързани с фолклора, с традициите и занаятите, както и всичко автентично и носещо духа на Родопите.

Обобщавайки, трябва още веднъж да се подчертае, че фестивален туризъм в Смолян и село Гела допринася за прогресивен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна заетост, равенство между половете, формиране на културна толерантност, интелектуалното и духовно развитие на личността, чувство за отговорност и гордост от своята култура и нематериално наследство. Благодарение на развитието на фестивалния туризъм е възможно да се създаде устойчива инфраструктура, желание за развитие и иновации.източници.

„Ако искаме да съхраним културата, трябва да продължим да я създаваме“. –

Джохан Хуизинга.

Източници:

1. Кутин, Л. Фестивалът като феномен на художествената култура. София, 2002.
2. Любомир Кутин, Публикации, посветени на културни политики, социология, естетика и регионална култура, реклама и връзки с обществеността.
3. Официален сайт на Европейската асоциация на фестивалите, <https://www.efaaef.eu/en/home/>
4. Павлов, П., Възможности за финансиране на алтернативен туризъм в селските райони, Свищов, 2019
5. <https://varnasummerfest.org/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0>
6. <https://www.kazanlak.com/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%82%D0%B0>
7. Бръмбаров, И. Родопи рекреационна територия – С., изд. Галик, 2001
8. Желева, Д. Културен туризъм, Пространство & форма, изд. Мартинес , София, 2005
9. <http://rta.tourism.government.bg/TFRegister.aspx>
10. <http://surva.org/>
11. <https://apollonia.bg/>
12. <https://eurofolk.com/bg/festivals/eurofolk2022/primorsko>
13. <https://lykutin.blogspot.com/2012/02/blogpost.html?q=%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD+%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D1%8A%D0%BC>